

03 / 2023

N° 19

RAINY
KULTURY
marzec

ISSN 2720-2259

**MoTyF – święto
monodramu**

*Ewa Ziętek, Anna Seniuk,
Andrzej Seweryn*

TYCHY✓DOBRE MIEJSCE

weź mnie ze sobą!

BEZPŁATNY tyski miesięcznik kulturalny

Słowem wstępu

Przed nami marzec. Świat filmowy wstrzyma oddech podczas nocy Oscarowej. Czy nazajutrz będzie się mówić o nagrodzonych filmach, czy też o skandalach podczas ceremonii? Życie pokaże. Tymczasem tysiące będą mogli zobaczyć wszystkie nominowane filmy krótkometrażowe aktorskie podczas pokazu Oscar Shorts w Klubie Wilkowyje MCK.

Oscara nie zdobył nigdy żaden polski aktor ani aktorka. Jednakże takie postacie polskiej sceny i ekranu, jak Ewa Ziętek, Anna Seniuk czy Andrzej Seweryn bez wątpienia mógłby zdeklasować niejednego nominowanego i niejedną nominowaną. Pokaz aktorstwa najwyższej próby w ich wykonaniu będzie można podziwiać podczas spektakli mistrzowskich XV Tyskiego Festiwalu Monodramu MoTyF. Ewa Ziętek wcieli się w postać Zofii Książek-Bregułowej – aktorki, poetki i łączniczki Powstania Warszawskiego. Więcej na ten temat w wywiadzie z aktorką na stronach 4 i 5. Annę Seniuk zobaczymy z kolei w roli pani Pomsel, sekretarki Goebbelsa, w monodramie granym z ogromnymi sukcesami w wielu krajach na całym świecie. Natomiast Andrzej Seweryn zaprezentuje swoją interpretację dzieł Szekspira. Czy trzeba dodatkowej rekomendacji? Festiwal MoTyF to oczywiście więcej ciekawych monodramów, również w nurcie konkursowym. Zachęcam, by zaplanować swój marcowy kalendarz, posiłkując się naszym kalendarium.

Co jeszcze proponują tyskie instytucje kultury? Będzie kilka ciekawych spotkań z autorami książek w Miejskiej Bibliotece Publicznej i Muzeum Miejskim. Art Music Club i Underground Pub zapraszają na rockowe i bluesowe koncerty (wśród gwiazd Andrzej Zieliński i Pi-dżama Porno). W Teatrze Małym wystąpi gościnnie Piotr Bałtroczyk z satyrycznym programem *Starość nie jest dla mięczaków*. Miejska Galeria Sztuki OBOK zaprosi w marcu na nową wystawę *Anatomia koloru*, na której swoje prace zaprezentuje malarka Paulina Niemczyk – córka znakomitego architekta Stanisława Niemczyka.

W tym numerze nie zabrakło też słowa o zmarłym 3 lutego rzeźbiarzu, Augustynie Dyrdzie. Odszedł kolejny z twórców, którzy nadali miastu Tychy jego dzisiejszy kształt i charakter.

Sylvia Witman

Wydawca: Miejskie Centrum Kultury w Tychach, ul. Bohaterów Warszawy 26, 43-100 Tychy, tel. 32 438 20 61, e-mail: redakcja@mck.tychy.pl **Redaktor naczelna:** Sylvia Witman, e-mail: ramykultury@kultura.tychy.pl **Zespół:** Daria Gawrońska, Agnieszka Lakner, Małgorzata Król, Justyna Stolfik-Binda **Korekta:** Agnieszka Tabor **Layout:** Aleksandra Krupa i Bartek Witański Blank Studio, Marcin Kasperek KlarStudio **Skład i łamanie:** Magdalena Dziedzic KlarStudio **Druk:** Drukarnia AAPrint, Mikołów **Nakład:** 3000 egz. **Foto na okładce:** Marcin Klaban

Czułowskie historie wojenne

NIE PRZEGAP

Muzeum Miejskie w Tychach po raz kolejny sięga do bogatego zbioru archiwów zgromadzonych przez Gabriela Pierończyka – pasjonata historii i badacza dziejów Czułowa. Ekspozycja, którą będzie można oglądać od 10 marca, przeniesie nas w lata II wojny światowej.

Okresowi II wojny światowej i wydarzeniom stycznia 1945 roku (gdy przez Czułów przetoczyły się walki pomiędzy Armią Czerwoną i wojskami niemieckimi) Gabriel Pierończyk poświęcił książkę *Czułowski kocioł* wydaną kilkanaście lat temu własnym nakładem. Opierając się na wspomnieniach żyjących jeszcze naocznych świadków, autor opisał m.in. sytuację w Czułowie tuż przed wkroczeniem Rosjan, przebieg najcięższych walk w styczniu 1945 roku i krajobraz po przejściu frontu. Były też ciekawostki, jak historie jeńców brytyjskich pracujących na terenie czułowskiej papierni czy utworzenie tymczasowego lotniska na polu jednego z tutejszych gospodarzy.

Wystawa, którą już niebawem zobaczymy w Muzeum Miejskim, nosi tytuł *W chacharskich mundurach. Czułów w latach II wojny światowej*. Tytułowe „chacharskie mundury” odnoszą się do losów Ślązaków służących w niemieckim wojsku. Poprzez zgromadzone fotografie, dokumenty i pamiątki rodzinne Gabriel Pierończyk (kurator wystawy) chce pokazać dzieje Ślązaków – żołnierzy Wehrmachtu, których losy związane były z Czułowem.

Zainteresowania kuratora nie ograniczają się do lat wojennych. W 2019 roku w Muzeum Miejskim można było oglądać wystawę *Pozdrowienia z Czułowa*, także przygotowaną w oparciu o zbiory Pierończyka. Wówczas odwiedzający mogli przyjrzeć się życiu mieszkańców dzisiejszej dzielnicy Tychów na początku XX wieku, w latach międzywojennych i w okresie powstań śląskich.

Wystawie *W chacharskich mundurach...* będzie towarzyszyć oprowadzanie kuratorskie (25 marca) oraz warsztaty dla dzieci i młodzieży, poświęcone niezwykle ciekawemu znalezisku odkrytemu w czułowskiej fabryce. Podczas warsztatów uczestnicy będą tworzyć kapsułę czasu.

Sylvia Witman

MIEJSKIE CENTRUM KULTURY W TYCHACH
ul. Bohaterów Warszawy 26
43-100 Tychy
32 438 20 61
kultura.tychy.pl

AUKSO — ORKIESTRA KAMERALNA MIASTA TYCHY
al. marsz. J. Piłsudskiego 16
43-100 Tychy
32 479 19 50
aukso.pl

MUZEUM MIEJSKIE W TYCHACH
pl. Wolności 1
43-100 Tychy
32 327 18 20
muzeum.tychy.pl

TEATR MAŁY W TYCHACH
ul. ks. kard. A. Hłonda 1
43-100 Tychy
32 227 20 67
teatrmały.tychy.pl

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W TYCHACH
al. marsz. J. Piłsudskiego 16
43-100 Tychy
32 227 04 54
mbp.tychy.pl

Tyski Bank Kultury: IX edycja

KONKURS

W każdej edycji Tyskiego Banku Kultury mieszkańcy naszego miasta udowadniają, że pomysłów im nie brakuje. Już teraz zastanawiamy się, jakie owoce przyniesie tegoroczna odsłona konkursu. Album fotograficzny, wystawa, kompozycja muzyczna, teledysk, płyta, książka, pokaz multimedialny, spektakl, a może film? Zanim się tego dowiemy, warto przypomnieć sobie ubiegłorocznych zwycięzców.

W ubiegłym roku do programu zostało zgłoszonych 13 wniosków, spośród których komisja konkursowa wybrała do realizacji 6. W tej szóstce znalazł się projekt dwóch charyzmatycznych braci Pawła i Piotra Steczków. Inspirując się mitologią nordycką, wydali oni dwupłytowy album zatytułowany *STECHKEK* – przedstawiając tym samym bardzo osobistą muzyczną opowieść o uczuciu, pasji i pięknie otaczającego świata. Wyjątkowość tego albumu podkreślają wirtuozeria i bogate instrumentarium. Potwierdzeniem tego jest również Srebrna Płyta – nagroda, którą duet otrzymał podczas gali Silesia Business Award 2022.

Równie wyjątkową artystką, którą tyszanie mieli okazję poznać bliżej dzięki TBK, jest Hanna Derej – młoda kompozytorka, aranżerka, dyrygentka i pianistka. Można było usłyszeć ją m.in. na Jarmarku Bożonarodzeniowym, podczas koncertu promującego wydaną w TBK płytę z autorskimi opracowaniami kolęd w różnym stylu: od muzyki jazz po pop. *Moim zamiarem było ukazanie w nich siebie, odwzorowanie i różnorodności i wszechstronności muzycznej* – mówi artystka.

„Polskie Żywioty” to z kolei pomysł Marty Huget-Skiby – skrzypaczki związanej z AUKSO – Orkiestrą Kameralną Miasta Tychy. W ramach tego projektu zarejestrowany został utwór *G-dur op.3* autorstwa Franciszka Lessla na kwartet fletowy. Został też skomponowany – przez Piotra Pudełko – unikalny utwór na kwartet instrumentalny *Poemat na tematy polskie*. Oryginalność polega na zestawieniu w jednym utworze wielu motywów ludowych zaczerpniętych z twórczości znanych kompozytorów polskich.

Projekt „Muzyka na wodzie” zgłosiła harfistka młodego pokolenia Anna Scheller. Na tle Jeziora Paprociańskiego powstała miniatura audiowizualna zatytułowana „Strumienie”, z autorską muzyką Piotra Pudełko, wykonana przez Śląskie Trio Harfowe w składzie: Anna Scheller – harfa, Łukasz Zimnik – flet oraz Dawid Jadamus – altówka.

Żołężicielami zespołu Jamajki jest dwoje tyszan: frontman i wokalista Michał „Majki” Knieżyk oraz basista Daniel Pejs. W ramach TBK powstały teledyski do utworów *Mam w sobie taką siłę* oraz *Walcz*, promujące debiutancki album grupy zatytułowany *Extended Play*, który ukaże się już w marcu. Wszystkie realizacje muzyczne można zobaczyć na playliście Tyskiego Banku Kultury dostępnej na kanale YouTube MCK.

Poprzednia edycja TBK to także fotoalbum zatytułowany *Dobre miejsce* Artura Pławskiego – fotografa dokumentalisty, który zdecydowanie odbiega od konwencji tradycyjnej książki z miejskimi pocztówkami. Fotograf dzieli się z nami swoim wrażeniem – jak nowe, nietypowe, a przez to zaskakujące i ciekawe może być nasze miasto. Warto zauważyć, że autor za materiał zawarty w albumie został wyróżniony w międzynarodowym konkursie fotograficznym TIFF Open w ramach tegorocznej edycji Biennale Fotografii TIFF 2023.

Nie pozostaje nic innego, jak ogłosić, że ruszył nabór wniosków kolejnej edycji Tyskiego Banku Kultury. Na zgłoszenia czekamy do 24 marca. Regulamin oraz szczegółowe informacje znajdują się w aktualnościach na www.kultura.tychy.pl. Zapraszamy serdecznie!

Małgorzata Król
Dyrektor Miejskiego Centrum Kultury w Tychach

foto: Piotr Steczek i Paweł Steczek podczas gali Silesia Business Award 2022

Trudne życie jest godne artysty

ROZMOWA Z EWĄ ZIĘTEK

Z Ewą Ziętek spotykam się w Teatrze Kwadrat przy ul. Marszałkowskiej 138 w Warszawie. W miejscu, w którym dokładnie 79 lat temu Zofia Książek-Bregułowa – aktorka, poetka, łączniczka AK – walczyła w Powstaniu Warszawskim. Historię Zofii poznajemy dzięki intymnej formie monodramu *Nieostrość widzenia*, na podstawie tekstu Remigiusza Grzeli w reżyserii Wawrzyńca Kostrzewskiego, która spleta się na scenie z retrospekcją Ewy Ziętek, dotyczącą jej własnego życia. Monodram powstał z okazji jubileuszu 50-lecia pracy scenicznej Ewy Ziętek, która debiutowała jako dziewiętnastolatka rolą Panny Młodej w słynnej ekranizacji *Wesela* Andrzeja Wajdy. *Nieostrość widzenia* stanowi więc osobistą refleksję aktorki na temat życiowych wyborów i dokonań zawodowych.

W teatrze jednego aktora poznajemy zatem dwie aktorki, dwie artystki, dwie wyjątkowe kobiety. Widzowie stopniowo odkrywają kolejne etapy życia obu, poznają ich motywacje, doświadczenia, opinie. I choć nigdy nie spotkały się osobiście, to łączy je wiele.

Pierwsze kroki stawiała Pani jako sześciolatka na scenie Teatru Śląskiego w Katowicach, w rodzinnym mieście. Tej samej scenie, z którą przez lata związana była Zofia Książek-Bregułowa. Jak dalece utożsamia się Pani z bohaterką swojego monodramu?

Kiedy zobaczyłam Panią Zofię w reportażu *Podróż do zielonych cieni*, zakochałam się w niej. To, kim była, jak umiowała ten zawód i jak bardzo była zdeterminowana. Mam poczucie, że wiele nas łączy, choć może ja częściej odpuszczałam, ale trudno to rozliczać. Natomiast obiema rękami podpisałabym się pod tą postawą, pod tym widzeniem zawodu i traktowaniem drugiego człowieka, dlatego w monodramie *Nieostrość widzenia* mówię o determinacji jej i własnej. W 1995 roku Zbigniew Herbert, w liście do studentów opuszczających szkołę teatralną, użył takich słów: „Czeka Was życie wspaniałe, okrutne i bezlitosne. Bądźcie w każdej chwili, w każdym wypowiedzianym ze sceny słowie po stronie wartości, za pięknym rzemiosłem, przeciw tandecie, za nieustającym wysiłkiem woli i umysłu, przeciw łatwej manierze, za prawdą, przeciw obłudzie, kłamstwu i przemocy. I nie bądźcie, na litość boską, nowocześni. Bądźcie rzetelni. Hodujcie w sobie odwagę i skromność. Niech Wam towarzyszy wiara w nieosiągalną doskonałość i nie opuszcza niepokój i wieczna udręka, które mówią, że to, co osiągnęliśmy dzisiaj, to stanowczo za mało. Życzę Wam trudnego życia, tylko takie godne jest artysty. Dla Was dobre myśli, pozdrowienia i słowa nadziei... Zbigniew Herbert”. To mi się tak bardzo łączy z Panią Zofią, bo kiedy jest trudno i człowiek się nie poddaje, trwa w takim najlepszym wymiarze to, to mnie zachwyca. Na premierę zaprosiłam panią Iwonę Kucharską-Rzebko, która ma wszystkie prawa do Pani Zofii, po spektaklu pani Iwona powiedziała: „Pani Ewo, to niemożliwe, niesamowite. Jak pani stała tyłem, to te włosy, ta sukienka, ten głos, to potrząsanie głowy... jakbym widziała Zosię”.

Staje Pani przed publicznością w intymnej, gorącej i szczerej rozmowie o doświadczeniach, rozliczeniach i motywacjach. Na pierwszym planie Zofia Książek-Bregułowa. Co ujęło Panią w tej historii?

Pani Zofia straciła wzrok na rogu Marszałkowskiej i Świętokrzyskiej, tu gdzie my teraz siedzimy, gdzie jest Teatr Kwadrat. Jak mówię w monodramie, że to właśnie tu było, to czasami czuję się dziwnie. Pamiętam, że na jeden ze spektakli ksiądz przyprowadził grupę młodzieży z liceum,

wśród nich była dziewczyna na wózku, która po spektaklu stwierdziła: „Teraz będę walczyć tak, jak te dwie kobiety”. To największy komplement, jaki usłyszałam, bo ja je zbieram, i mam nadzieję, że Pani Zofia je słyszy. Jeżeli można tak wpłynąć na widzów, to sens aktorstwa się podwyższył. Kiedy spotkałam się z Remigiuszem Grzelą po raz pierwszy i namawiałam go, żeby napisał tekst, a on się wahał, bo miał inne propozycje, powiedziałam: „O nie, to się musi udać! Widzimy się po raz pierwszy piętnastego maja, w dniu imienin Pani Zofii, to się musi udać”. Były momenty, kiedy myślałam, że Pani Zofia sobie mnie wybrała. Wszystko przez zbiegi okoliczności, które były przedziwne. Jechałam na próbę, zamknęli teatry. Później premiera spektaklu, która była kilka razy odwoływana i kiedy ja traciłam nadzieję, to dzwonił Remigiusz Grzela i pytał: „I jak?”. Udała się po trzech latach walki.

Pani Zofia przyjechała do Warszawy, by zostać aktorką. Tam zastała ją wojna. Brała czynny udział w Powstaniu Warszawskim, podczas którego w wyniku wybuchu straciła wzrok. Ranna trafiła do niemieckiej niewoli. Po wojnie, mimo braku wzroku, rozpoczęła walkę o mąż i powrót na scenę. W jaki sposób Pani przygotowywała się do roli aktorki z niepełnosprawnością?

Ona grała tak, jakby widziała. Kiedy pracowała w Opolu, a to był teatr objazdowy, gdzie trzy razy w tygodniu występowała w innych miejscach, to wszędzie musiała liczyć kroki na nowo. Pamiętam, że gdy zamknęłam oczy i próbowałam liczyć: trzy, cztery i pół, pięć... to musiała być tytaniczna praca. Nie mogę sobie tego wyobrazić. W monodramie gram Panią Zofię, jej męża i siebie. Wstawałam o czwartej rano i powtarzałam tekst, bo on jest zmienny, przeplata te trzy osoby. Niezwykle ważna jest wielokrotność powtarzania tekstu, bo jest dobrze napisany, szkoda go popsuć. W monodramie jest też spory fragment komediowy, więc kiedy widownia się śmieje, to czasami zastanawiam się, czy zdołam wrócić do tych dramatycznych momentów. Jak wychodzę na scenę, wszystko jest takie ulotne, niepewne, a przecież tyle razy przećwiczone. Wawrzyniec Kostrzewski tak to skonstruował, że nawet jakbym miała słabszy dzień, to ten spektakl się obroni. Na przedstawienie przychodzą różni ludzie, sala nie zawsze jest pełna, ale często ci ludzie przychodzą drugi, trzeci raz. Czasami zostają i chcą porozmawiać, a ja dzięki temu odkrywam nowy wymiar teatru.

Zadebiutowała Pani w *Weselu* w reżyserii Andrzeja Wajdy u boku Daniela Olbrychskiego, na pierwszym roku studiów PWST w Warszawie. Jak wspomina Pani ten okres?

To było pięćdziesiąt lat temu. To jest takie spektakularne i dużo mówię o tym w monodramie, bo jest śmieszne. Szczególnie to, jak zdawałam do szkoły teatralnej i powiedzieli mi, że w tym roku „tylko ładne”. Dużo pracowaliśmy, ale prawda jest taka, że mój rok był rokiem wspaniałym, była na nim Krystyna Janda, Joanna Szczepkowska, Gabriela Kownacka, Sławomira Łozińska, Paweł Wawrzonek, Emilian Kamiński czy Bogdan Koca, który potem był dyrektorem w Jeleniej Górze. To taki rocznik uderzeniowy. Spieraliśmy się o sztukę i wydawało się, że świat do nas należy, i najpewniej należał, bo taki przywilej młodości. Mieliśmy też wspaniałych profesorów, prawdziwe autorytety. Byliśmy do nich jakoś przywiązani, szczególnie do Aleksandra Bardiniego, który nas lubił i my na te zajęcia biegliśmy. Nie mogę uwierzyć, że to pięćdziesiąt lat temu, że niedawno mieliśmy spotkanie naszego roku.

foto: Piotr Gamdzyk

Jubileusz pracy artystycznej świętuje Pani monodramem. Skąd decyzja o jednoosobowej formule?

Zawsze się śmiałam z kolegów, którzy proponowali monodram. Wydawało mi się, że teatr istnieje tylko we współuczestnictwie i trudno było mi sobie wyobrazić, że stoję ponad godzinę na scenie i skupiam uwagę widzów. Do momentu aż się zakochałam w Pani Zofii. Dzięki temu monodramowi zyskałam jakąś siłę i odkryłam większy sens tego zawodu. Ten zawód trzeba kochać. Czasami myślę, że ten monodram wybrał mnie, a nie ja jego. To spotkanie jeden na jeden. I tego też chyba trochę się bałam, może wcześniej nie było materiału, może nic mnie tak nie zachwycało, jak Pani Zofia, ani nikt. Zastanawiam się, co teraz mogłoby mnie tak stworzyć jak postać Pani Zofii.

Od przeszło dwudziestu lat jest Pani związana z Teatrem Kwadrat, wcześniej ze stołecznymi teatrami: Teatrem Narodowym, gdzie grała Pani m.in. u Adama Hanuszkiewicza, Teatrem Rozmaitości oraz Teatrem Dramatycznym. Pani kariera nabrała tempa bardzo szybko. Jaką cenę trzeba zapłacić za realizację marzeń?

Cena czasem jest wysoka. Trudno jest być równocześnie matką, żoną i aktorką. Scena pochłania, uzależnia. Rzadko udaje się pogodzić udane życie artystyczne z udanym prywatnym i rodziną. Podziwiam te osoby, które to potrafią. Czasami trzeba wiele poświęcić, uprawiając ten zawód. To trzeba kochać.

Co determinuje Panią do wyjścia na scenę?

Ogromna potrzeba robienia tego. To wspaniałe uczucie, kiedy wywołuje się radość, albo refleksje. Trudno z tego zrezygnować.

W lutym została Pani uhonorowana medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Serdecznie gratuluję i dziękuję za rozmowę.

Z Ewą Ziętek rozmawiała Małgorzata Wawak

Nieostrość widzenia – monodram Ewy Ziętek, będzie można zobaczyć już 11 marca o godz. 18.00 w Teatrze Małym w Tychach podczas 15. edycji Tyskiego Festiwalu Monodramu MoTyF. Festiwal rozpocznie się 8 marca i potrwa do 12 marca.

foto: Sylwia Witman

Nie było finisażu

WSPOMNIENIE AUGUSTYNA DYRDY

W 2021 roku Augustyn Dyrda celebrował swoje 95. urodziny w Miejskiej Galerii Sztuki OBOK. Wówczas pomyślałem sobie, że to może być już ostatnia jego wystawa. Ale pomyliłem się. 10 lutego 2023 roku, będąc na pogrzebie Augusta, zdałem sobie sprawę, że jego wystawa cały czas trwa.

Znałem Augustyna Dyrde jako twórcę i jako przyjaciela. Byłem przez niego zapraszany na urodziny, które były zawsze wyjątkowym wydarzeniem, przywodzącym mi na myśl świętowanie w stylu włoskim. Czwarty lipca, dużo słońca, zielony ogród, wokół rzeźby i cała rodzina zgromadzona na tarasie. Zawsze będę bardzo ciepło wspominał te spotkania. Ale dzisiaj, gdy Augusta nie ma już między nami, chcę zwrócić uwagę przede wszystkim na to, że żył wśród nas naprawdę wybitny rzeźbiarz, artysta wielkiego kalibru.

Augustyn Dyrda był przez wiele lat ostatnim żyjącym uczniem wielkiego Xawerego Dunikowskiego. To była nieprawdopodobna wręcz relacja. W 1937 roku Dunikowski zdobywa Grand Prix na wystawie światowej w Paryżu. Ten sam Dunikowski w 1948 roku (trzy lata po wojnie, którą przeżył jako więzień obozu koncentracyjnego Auschwitz) przyjmuje do swojej pracowni na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie chłopaka z Tychów, młodego Ślązaka, który lata wojny spędził w mundurze Wehr-

machtu. I tak spotykają się dwie wybitne osobowości artystyczne. Augustyn Dyrda kończy studia w tej elitarnej pracowni z wyróżnieniem, po czym wraca z Krakowa do Tychów.

Była to decyzja uwarunkowana oczywiście możliwościami ekonomicznymi, jakie się tutaj otwierały. Miasto Tychy, jakie znamy dzisiaj, dopiero powstawało. Ówczesne władze zdecydowały się na swego rodzaju eksperyment; jak sztuka w przestrzeni publicznej wpłynie na mieszkańców i na kształtowanie ich postaw jako ludzi pracy. Augustyn Dyrda zdecydował się wówczas być „artystą do wynajęcia”. Z właściwą sobie ironią, ale i specyficzną mądrością, której nauczyły go lata wojny, mawiał: „jakie czasy, takie zamówienia. Jednak niezależnie od zamawiającego on zawsze pracował na sto procent, najlepiej jak potrafił. I pokazywał ten niebywały dar obserwowania otaczającej go rzeczywistości, dany tylko niektórym artystom. Nowatorski, postkubistyczny styl jego mistrza, Xawerego Dunikowskiego, był przy tym jedną z wytycznych dla Dyrdy w jego pracy. Dzisiaj rzeźby, które Augustyn stawiał w Tychach w latach 60. i 70., oglądamy w zupełnie innej scenerii i innym kontekście. W miejscu, które kiedyś miało ogromne znaczenie propagandowe, dzieciaki jeżdżą teraz na deskorolkach, a pomnik nazywają żyrafą. Augustyn się o to nie obrażał, bo on w ogóle o nic się nie obrażał.

Byłem świadkiem powstawania niemal wszystkich jego rzeźb, które stworzył w Tychach po roku 1989 – pełniłem wówczas funkcję plastyka miejskiego. Dla mnie swoją wielką klasę jako artysty August pokazał przy rzeźbieniu popiersia generała Stefana Grot-Roweckiego. Gdy przystępowaliśmy do opracowania koncepcji, okazało się, że nie ma tak naprawdę na czym się wzorować, materiał zdjęciowy był bardzo skąpy. August kombinował, szkicował, dopracowywał najmniejsze szczegóły, jak wykończenie otoku z tyłu na czapce. Gdy popiersie zostało już odsłonięte, okazało się, że jest to pierwszy pełny portret Grot-Roweckiego w Polsce. Do tej pory były tylko płaskorzeźby. Zjawiło się w Tychach mnóstwo wycieczek z muzeów z całej Polski. Popiersie zostało obfotografowane i sfilmowane z każdej strony. To był ten wyjątkowy dar portretowania, który miał Dyrda.

Inną rzeźbą, szczególnie mi bliską, chociaż z nieco niewykorzystanym potencjałem – bo ukrytą w podwórzu osiedla C – jest *Stary Alojz*. To był pomysł Augustyna. Stary Alojz to był mieszkaniec Śląska, przeważnie weteran I wojny światowej z żołnierską rentą. Nie musiał pracować na kopalni, dysponował czasem i cieszył się dobrą sytuacją ekonomiczną. Stać go było na kamizelkę, garnitur i zegarek, przechadzał się z laseczką i pieskiem, zachodził do piwiarni, dyskutował. Był po przejściach, ale żył spokojnie. Takich Alojzów Augustyn Dyrda widywał jako chłopiec.

Miał pomysł także na stworzenie fundacji imienia Starego Alojza. Fundacja miałaby pomagać tyszanom, szczególnie tym, którzy wywodzili się ze Starych Tychów i mieli nierówne szanse edukacyjne, w porównaniu z mieszkańcami nowego miasta. Tutaj Dyrda chciał wzorować się na Auguście Kissie, znakomitym dziewiętnastowiecznym rzeźbiarzu, który gdy już był uznanym twórcą w Berlinie, wspierał ubogie dzieci z Paprocan, bo tu się urodził. Ostatecznie fundacja pozostała tylko ideą, co nie znaczy, że nie warto byłoby kiedyś do niej wrócić. Mamy jednak rzeźbę Starego Alojza. I wiele innych.

Nie miałem racji w 2021 roku, myśląc, że wystawa w Galerii OBOK z okazji 95. urodzin Augusta jest jego ostatnią. Wystarczy pójść pod *Chłopców z gęsią*, stanąć przy *Niedźwiadkach*, *Karolinie* czy *Starym Alojzie*, by przekonać się, że Augustyn Dyrda wystawia cały czas. Nigdy nie było finisażu. I nie będzie.

Wojciech Łuka
Kurator Miejskiej Galerii Sztuki OBOK

Oscar Shorts w Wilkowskich

POLECAMY

Klub Wilkowyje MCK zapisał się na kulturalnej mapie Tychów jako miejsce, w którym można obejrzeć najciekawsze i wielokrotnie nagradzane filmy krótkometrażowe światowego kina. W marcu czeka nas pokaz Oscar Nominated Shorts 2023.

O tym, komu w tym roku przypadły najsłynniejsze w przemyśle filmowym nagrody, czyli Oscary, dowiemy się w nocy z 12 na 13 marca. *Najlepszy krótkometrażowy film aktorski* to tylko jedna z ponad dwudziestu kategorii, w których zostaną wręczone lśniące statuetki. Nie jest to z pewnością ten moment oscarowej gali, który wzbudza największe emocje, jednak walory artystyczne krótkiego metrażu są niepodważalne, o czym wielokrotnie mogli się już przekonać stali bywalcy pokazów Oscar Shorts. Jest to zarazem jedyna kategoria, dla której w Tychach odbędzie się bezpłatny pokaz wszystkich nominowanych filmów, zaledwie kilka dni po rozdaniu nagród Akademii Filmowej. Warto skorzystać.

Wśród tegorocznych nominowanych mamy pięć propozycji:

Irlandzkie pożegnanie (An Irish Goodbye). Produkcja: Irlandia/Wielka Brytania. Czas trwania: 23 minuty. W wiejskich plenerach Irlandii Północnej dwóch braci, którzy od dawna nie mieli ze sobą kontaktu, musi wspólnie zmierzyć się ze śmiercią matki.

Ivalu. Produkcja: Dania. Czas trwania: 16 minut. W tajemniczej i mistycznej scenerii Grenlandii mała dziewczynka próbuje odnaleźć zaginioną starszą siostrę.

Uczniaki (The Pupils). Produkcja: Włochy, USA. Czas trwania: 37 minut. Akcja filmu toczy się w wigilię Bożego Narodzenia w katolickiej szkole dla dziewcząt. Bohaterki muszą zmierzyć się z pokusami albo zrobić wyrwę w surowej szkolnej dyscyplinie.

Nocna jazda (Nattrikken). Produkcja: Norwegia. Czas trwania: 15 minut. Podczas mroźnej grudniowej nocy kobieta czekająca na rozpoczęcie trasy tramwaju przypadkowo go uruchamia i nieumyślnie zabiera kilku pasażerów.

Czerwona walizka (La valise rouge). Produkcja: Luksemburg. Czas trwania: 17 minut. Rzecz dzieje się na lotnisku późnym wieczorem. Nastoletnia Iranka wyraźnie boi się położyć swoją walizkę na taśmę bagażową i odwleka ten moment tak długo, jak to możliwe.

Polecamy wszystkim wielbicielom kina.

Sylvia Witman

ElettroVoce: Głos w sercu maszyny

TERAZ GRAMY

Jak brzmi połączenie prawdopodobnie najbardziej sztucznego instrumentu, jakim jest komputer, z najbardziej ludzkim z nich, czyli głosu? Agata Zubel i Cezary Duchnowski od ponad dwudziestu lat badają, w jaki sposób elektronika może rozszerzyć barwę i możliwości wokalistyki. Wzmacniają również właściwości komputera, dodając generowanym przez maszynę dźwiękom szlachetności mowy, szeptu, śpiewu oraz ekspresji jęku czy wrzasku.

Artyści posługują się w swej twórczości językiem znikąd, wplatają w maszynowe struktury dźwiękowe emocje, malują muzyczne obrazy, wywołują serię elektroakustycznych zdarzeń, zderzeń oraz wrażeń. Fascynacja barwą, poszukiwanie poszerzonych możliwości wykonawczych oraz nowe konteksty brzmieniowe dla tradycyjnych instrumentów połączyły

w duet ElettroVoce Agatę Zubel, jedną z najwybitniejszych współcześnie polskich kompozytorek, z Cezarym Duchnowskim, pianistą, kompozytorem i twórcą projektów multimedialnych. Połączenie to zresztą bardzo inspirujące i uhonorowane. W 2005 roku duet otrzymał specjalną nagrodę na prestiżowym międzynarodowym konkursie wykonawstwa muzyki współczesnej Gaudeamus w Holandii, nominację do Dolnośląskiego Brylantu Roku (2005) w kategorii Osobowość Roku oraz Wrocławską Nagrodę Muzyczną (2008) za płytę *ElettroVoce*.

Sukces ElettroVoce nie dziwi, bo twórcy doceniani są zarówno w Polsce, jak i za granicą. Agata Zubel, wszechstronna wokalistka, kompozytorka i interpretatorka muzyki współczesnej może pochwalić się m.in. Paszportem „Polityki” (2005), Koryfeuszem Muzyki Polskiej w kategorii Osobowość Roku (2016) oraz medalem Gloria Artis (2017). Jako pierwsza Polka w historii otrzymała również Europejską Nagrodę Kompozytorską (w 2018 roku za utwór *Fireworks*), zaś „New York Times” zaklasyfikował ją w 2019 roku do „najbardziej uznanych we współczesnej muzyce klasycznej europejskich kompozytorów i wokalistów”. Jej utwory wykonywane są od Stanów Zjednoczonych przez Europę po Azję. Z kolei Cezary Duchnowski, twórca muzyki algorytmicznej i orędownik muzyki improwizowanej był wielokrotnie nagradzany w konkursach wykonawczych i kompozytorskich, w tym dwukrotnie zdobył Wrocławską Nagrodę Muzyczną oraz Nagrodę Związku Kompozytorów Polskich (2012) za wybitne osiągnięcia w dziedzinie muzyki elektronicznej.

W repertuarze ElettroVoce znajdują się autorskie kompozycje Zubel i Duchnowskiego oraz utwory współczesnych rodzimych i zagranicznych twórców muzyki elektroakustycznej, jak np. Jean-Clode’a Risetta, Kaii Saariaho, Alejandro Viñao. Inspirację stanowią dla nich także dzieła takich czołowych polskich kompozytorów, jak Karol Szymanowski, Fryderyk Chopin, Witold Lutosławski czy Zygmunt Konieczny. W tyskiej Mediatece duet wystąpi 18 marca o godz. 19.00.

Agnieszka Lakner

SIESTA w drodze ma przystanek w Tychach

NIE PRZEGAP

Wszystko to za sprawą aktualnie odbywającej się wystawy fotografii polskiego dziennikarza muzycznego, kompozytora, autora tekstów, podróżnika i fotografa – Marcina Kydryńskiego, w Tichauer Art Gallery w Browarze Obywatelskim w Tychach.

Tytuł wystawy *Lizbona. Miasto muzyki i miłości* nie powstał przypadkiem. Oglądając zdjęcia w industrialnych przestrzeniach, można obserwować tętniące życiem ulice słonecznej stolicy Portugalii. Przepłnione muzyką i miłością do życia, które swobodnie przemija. Taki spacer wśród fotografii pozwala przenieść się na Półwysep Iberyjski i dokonać refleksji nad istnieniem, podziwiając przy tym kunszt fotograficzny artysty.

Sama wystawa *Lizbona. Miasto muzyki i miłości* to zapowiedź marcowego koncertu topowej portugalskiej artystki gatunku fado – Fábii Rebor-

dão w Sali Słodownia. Warto odnotować, że koncert to część projektu Marcina Kydryńskiego SIESTA w drodze, który po raz pierwszy w historii zawita do naszego miasta! Sama SIESTA to prezentacja szerokiego spektrum światowych artystów i nieskrępowana, przyjazna człowiekowi muzyka. Pomysł projektu wywodzi się z autorskiej audycji Marcina Kydryńskiego *Pora siesty* pojawiającej się w każdą niedzielę na antenie Radia Nowy Świat. Bilety na to wydarzenie można nabyć wyłącznie na eBilet, uprawniając one również do wstępu na wystawę fotografii w Tichauer Art Gallery, która potrwa do 23 marca 2023 roku.

Fábia Rebordão zapowiedziała na nadchodzącą trasę koncertową po Polsce utwór w naszym języku. To dodatkowy smaczek, który wśród ogromnego zainteresowania nadchodzącym wydarzeniem dodaje pikanterii.

Tematyka Portugalii od dawna gości na terenie Browaru Obywatelskiego w Tychach, chociażby w znanej restauracji Tichauer Restaurant, gdzie można zasmakować prawdopodobnie najlepszej caldeirady (portugalska zupa rybna) na Śląsku czy wspaniałych krewetek po iberyjsku.

Możemy zdradzić personalia kolejnego artysty, który w marcu zagości w tyskiej galerii sztuki. Dając po raz kolejny mieszkańcom południa Polski okazję do obcowania z twórczością wielkich artystów. Mowa o Edwar-dzie Dwurniku, niezwykle płodnym i charakterystycznym malarzu, który stworzył ponad trzy i pół tysiąca obrazów oraz dziesięć tysięcy rysunków. Swoją twórczość łączył w cykle, najbardziej rozpoznawalnym z nich są *Podróże autostopem*, które również będzie można podziwiać w Tichauer Art Gallery. Wszystko to będzie odbywać się na czterech salach wystawienniczych Dark, Weizen, Lager oraz Free, o nazwach odwołujących się do piw marki Tichauer, która swój dom ma właśnie w Browarze Obywatelskim w Tychach.

Łukasz Dawidowicz
Tichauer Art Gallery

foto: Marcin Kydryński

foto: Przemysław Jendroska

Dwie premiery w Katowicach

POZA RAMY

W Teatrze Śląskim kolejne nowości. Dwóch wybitnych polskich reżyserów na katowickiej scenie prezentuje swoje najnowsze realizacje. Obie dotyczą śląskich realiów, ale każda opowiada o czym innym.

Pierwsza z nich to *Zanurzenie*. Jest to historia rodziny mieszkającej w Katowicach, której życie wydaje się dobre i poukładane. Ale to tylko fasada, bo toczy się ono w cieniu traumatycznego zdarzenia sprzed kilkunastu lat. Wydarzenia nieprzepracowanego, z którym każdy z bohaterów próbował sobie poradzić na swój sposób. Ale jak się okazuje przeszłość, choć zamieciona pod dywan, nie daje o sobie zapomnieć. Powraca w osobie tajemniczego nieznajomego, który na skutek wypadku traci pamięć i tożsamość. Nie pamięta, kim jest, skąd i po co przybył, zadziwiając co dużo wie natomiast na temat wydarzeń sprzed lat.

Zanurzenie to pierwsza realizacja Marcina Wierchowskiego w Teatrze Śląskim. To znany i ceniony reżyser. Jest laureatem Grand Prix X Międzynarodowego Festiwalu Boska Komedia w Krakowie, a w tym roku otrzymał nagrodę specjalną 15. edycji tego festiwalu razem z Michaelem Rubinfeldem, wspólnie z którym napisał tekst *Zanurzenia*.

Co ciekawe, scenariusz tej sztuki powstawał w trakcie prac z aktorami. Na początku była tylko historia i charakterystyki postaci. Potem aktorzy improwizowali i kolejnymi scenami tworzyli dramaturgię opowieści scenicznej. *Od wielu lat podejmuję to ryzyko – mówi reżyser – i przynosi ono dwie korzyści: po pierwsze, każdy aktor bardzo głęboko angażuje się w swoją postać, a po drugie, otwieramy się na rzeczy, które nie mogłyby urodzić się przy biurku.*

Efekty tego zabiegu będzie można zobaczyć 4 i 5 marca oraz 28, 29 i 30 kwietnia. Premiera spektaklu miała miejsce 24 lutego, w rocznicę rosyjskiej inwazji na Ukrainę. A w spektaklu gra Kateryna Vasiukova, jedna z dwóch ukraińskich aktorek, które po wybuchu wojny uciekły do Polski i zostały zatrudnione w Teatrze Śląskim. Kreowana przez aktorkę postać to uchodźczyni, przygarnięta przez rodzinę głównych bohaterów.

Druga ukraińska aktorka – Nina Zakharova gra w sztuce *Germinal*, której premiera będzie miała miejsce 3 marca. Jest to spektakl na podstawie powieści Emila Zoli, której adaptacji i reżyserii podjął się Krzysztof Garbaczewski. Jest to trudna historia niewolniczego wyzysku górników, dla których praca jest jednocześnie ratunkiem i życiową tragedią. Choć akcja dzieje się w kopalni, nie dotyczy tylko górników – ale wszystkich, którzy są trybikami w machinerii kapitalizmu. Spektakl podnosi kwestie opisane przez autora powieści, ale jego przekaz jest dużo bardziej uniwersalny i z pewnością wzbudzi refleksje odnoszące się i do współczesnego świata. Aby się o tym przekonać, wybierzcie się na przedstawienie.

Na czytelnika, który na adres konkursy@kultura.tychy.pl jako pierwszy wyśle odpowiedź na pytanie: gdzie i kiedy rozgrywa się akcja powieści *Germinal*, czeka zaproszenie na 4 marca.

Justyna Stoflik
dziennikarka Radia eM
prowadząca audycję Strefa Kultury

KALENDARIUM

MARZEC 2023

2 9.00

SPEKTAKL

Teatr Malutki

O!

kolektyw NAJNAJlepiej
Tychy

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

15 zł

Kolejny spektakl:
2 marca, godz. 10.00

Rezerwacja:
joanna.piwowar@teatrmaly.tychy.pl
(spektakl wyłącznie dla grup
zorganizowanych)

3 13.00

WYSTAWA

SIESTA w drodze

Marcin Kydryński

**Lizbona: Miasto
muzyki i miłości**

fotografie

Browar Obywatelski
ul. Browarowa 21

Browar Obywatelski w Tychach

25 zł

Bilety: kasa Tichauer Art Gallery

Wystawa potrwa do 23.03.2023

4 10.00

SPEKTAKL

O!

kolektyw NAJNAJlepiej
Tychy

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

40 zł

Bilety (dla dziecka z opiekunem):
kasa Teatru Małego
teatrmaly-tychy.interticket.pl

4 19.00

KONCERT

AUKSO x Voo Voo

Wojciech Waglewski
– gitara, wokół
Mateusz Pospieszalski
– instr. dęte, instr. klawiszowe
Karim Martusewicz
– kontrabas, gitara basowa
Michał Bryndał – perkusja

AUKSO – Orkiestra
Kameralna Miasta Tychy
Marek Moś – dyrygent

Mediateka
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Aukso – Orkiestra Kameralna Miasta Tychy

50 zł, 80 zł

Bilety: ticketmaster.pl, Mediateka
(na godzinę przed koncertem)

3 10.00

SPEKTAKL

Teatr Malutki

O!

kolektyw NAJNAJlepiej
Tychy

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

15 zł

Kolejny spektakl:
3 marca, godz. 11.00

Rezerwacja:
joanna.piwowar@teatrmaly.tychy.pl
(spektakl wyłącznie dla grup
zorganizowanych)

3 19.00

KONCERT

**Romantycy
Lekkich
Obyczajów**

Damian Lange – wokół, gitara
Adam Miller – wokół
Jakub Staniak
– instr. klawiszowe
Paweł Łach – perkusja

Underground Pub
pl. W. Korfańskiego 1

Underground Pub

47 zł, 57 zł

Bilety: ticketos.pl

4 10.00

SPOTKANIE

Dzień Kobiet

Bądź bezpieczna

zajęcia z samoobrony

Krav Maga SAGOT Tychy
ul. Paprocńska 72

Krav Maga SAGOT Tychy

Wstęp wolny

Zapisy: kravmaga.sagot.pl

4 19.30

STAND UP

**Jordan
Thomas Gray**
Why Poland?!

stand up w języku
angielskim

Teatr BELFEgoR
al. Niepodległości 32

Teatr BELFEgoR

40 zł, 50 zł

Bilety: eventbrite.com
kasa Teatru BELFEgoR

3 18.00

SPEKTAKL

Gościnnie

Bogusław Schaeffer

**Kwartet dla
czterech aktorów**

reż. Mikołaj Grabowski

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Eskander Krzysztof Grzegocki

110 zł, 150 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
kulturaiozrywka.pl

3 20.00

SPEKTAKL

Gościnnie

Bogusław Schaeffer

**Kwartet
dla czterech
aktorów**

reż. Mikołaj Grabowski

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Eskander Krzysztof Grzegocki

110 zł, 150 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
kulturaiozrywka.pl

4 12.00

SPEKTAKL

Noc Teatrów GZM

O!

kolektyw NAJNAJlepiej
Tychy

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

40 zł

Bilety (dla dziecka z opiekunem):
kasa Teatru Małego
teatrmaly-tychy.interticket.pl

4 20.00

KONCERT

Another Queen

tribute band zespołu Queen

Art Music Club
ul. Oświęcimska 53

Art Music Club

70 zł

Bilety: kupbilecik.pl

7 20.00

PERFORMANCE

Pełnia Performance
Teatru T.C.R.

Pełnia Śmierci

Grupa Artystyczna Teatr T.C.R.
Tychy

Miejskie Centrum Kultury
w Tychach
ul. Bohaterów Warszawy 26

Grupa Artystyczna Teatr T.C.R.

Wstęp wolny

Tylko dla osób pełnoletnich

9 18.00

SPOTKANIE AUTORSKIE

Dom jest jak człowiek

Grzegorz Piątek

spotkanie z autorem książki
Gdynia obiecana

Muzeum Miejskie w Tychach
pl. Wolności 1

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Prowadzenie:
Anna Dudzińska (Radio 357)

Zapisy: 887 450 212 (także SMSem)
g.oleksy@muzeum.tychy.pl

10 16.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Katarzyna Faszczewska

Jestem baba. Rzecz być może o Annie Świrszczyńskiej

monodram w wykonaniu
Katarzyny Faszczewskiej
reż. Anna Gryszkówna

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

10 18.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Joanna Sobocińska-
Korczak
Karolina Przystupa

Pani Sand

monodram
w wykonaniu Joanny
Sobocińskiej-Korczak
reż. Karolina Przystupa

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

8 18.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Christopher Hampton

Życie pani Pomsel

monodram w wykonaniu
Anny Seniuk
reż. Grzegorz Małecki
Teatr Polonia, Warszawa

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

50 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
teatrmaly-tychy.interticket.pl

9 18.30

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Robert Konowalik

Bezgłośna samotność

monodram w wykonaniu
Roberty Konowalika

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

10 17.00

KONCERT

Gitara w Muzyce
Klasycznej

The Six and Sax Duo

Grzegorz Szymiec – gitara
Magdalena
Jakubská-Szymiec
– saksofon

Zespół Szkół Muzycznych
im. Feliksa Rybickiego
w Tychach
al. Niepodległości 53

Zespół Szkół Muzycznych im. Feliksa
Rybickiego w Tychach

Wstęp wolny

10 21.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Aleksandra Gośławska

Stand up

monodram w wykonaniu
Aleksandry Gośławskiej

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

9 17.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Anna Reynolds
Moira Buffini

Jordan

monodram w wykonaniu
Zuzanny Bernat
reż. Dorota Landowska

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

9 19.00

KABARET

Budżet Obywatelski

Moherowe Berety

Dzień Kobiet
w dzielnicy Wilkowyje

Klub Wilkowyje MCK
ul. Szkolna 94

Klub Wilkowyje MCK

Wstęp wolny

Zapisy: 32 227 26 22, 691 770 344
klub@mck.tychy.pl

10 18.00

WERNISAŻ

W chacharskich mundurach. Czułów w latach II wojny światowej

Muzeum Miejskie w Tychach
pl. Wolności 1

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Zapisy: 887 450 212 (także SMSem)
g.oleksy@muzeum.tychy.pl

9 19.45

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Aglaja Veteranyi

Czy podoba ci się tutaj?

monodram w wykonaniu
Lidki Wiśniewskiej
reż. Paweł Sroka

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

11 11.00

OPROWADZANIE

САШЕДЗІ / СУСІДИ

Poznajmy się na sportowo

zwiedzanie
dla najmłodszych
w języku ukraińskim

Tyska Galeria Sportu
ul. Edukacji 7

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Prowadzenie Kamil Hajduk

Zapisy: +48 515 717 430
(także SMSem, podając datę
i liczbę osób, np.: 11.03/2)
k.hajduk@tgs.tychy.pl

11 12.30

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF
Stanisław Miedziewski

Wyznania

monodram w wykonaniu
Grzegorza Piekarskiego
reż. Stanisław Miedziewski

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

11 14.15

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF
Kinga Kowalska

Raz dokoła. Kobiety Wesela

monodram w wykonaniu
Kingi Kowalskiej

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

11 16.15

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF
Dorota
Rachmil-Wilczyńska

Kaczmarek

monodram w wykonaniu
Pawła Zieglera

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

Wejściówki: kasa Teatru Małego

11 18.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF
Remigiusz Grzela

Nieostrość widzenia

Monodram w wykonaniu
Ewy Ziętek
reż. Wawrzyniec Kostrzewski
Teatr Kwadrat, Warszawa

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Teatr Mały w Tychach

50 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
teatrmaly-tychy.interticket.pl

11 18.00

OPROWADZANIE

Stadion Miejski i Tyska Galeria Sportu wieczorową porą

Prowadzenie: Kamil Hajduk

Tyska Galeria Sportu ul.
Edukacji 7

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Zapisy: 515 717 430 (także SMSem)
k.hajduk@tgs.tychy.pl

11 19.00

KONCERT

Pidżama Porno

Krzysztof „Grabaż”
Grabowski – wokal
Andrzej „Kozak” Kozakiewicz
– gitara
Rafał „Kuzyn” Piotrowiak
– perkusja

Underground Pub
pl. W. Korfanteo 1

Underground Pub

70 zł, 80 zł

Bilety: goingapp.pl

11 20.00

SPOTKANIE

Dzień Kobiet w Art Music Club

Party Masters

Art Music Club
ul. Oświęcimska 53

Art Music Club

150 zł

Bilety: do nabycia przez wiadomość
na profilu facebookowym AMC

12 18.00

SPEKTAKL

XV Tyski Festiwal
Monodramu MoTyF

Wokół Szekspira

Monodram w wykonaniu
Andrzeja Seweryna

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Teatr Mały w Tychach

50 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
teatrmaly-tychy.interticket.pl

13 17.00

SPOTKANIE

Bajkoopowiadacz

Miejska Biblioteka Publiczna
w Tychach
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach

Wstęp wolny

15 18.00

SPOTKANIE

Tury Kultury

Dorota Chotecka

Miejska Biblioteka Publiczna
w Tychach
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach

Wstęp wolny

15 20.00

STAND UP

Maciej Brudzewski Skok na strach

Support: Paweł Bakteria

Teatr BELFEgoR
al. Niepodległości 32

Teatr BELFEgoR

50 zł

Bilety: kupbilecik.pl

16 17.00

WYKŁAD

To jest sztuka!

Perła, list i wiele tajemnic. Mistrz Vermeer

Prowadzenie: Katarzyna
Czapla-Durska

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Miejska Galeria Sztuki OBOK

Wstęp wolny

16 17.00

WARSZTATY

Warsztaty Rodzinne

Zdobienie fartuszków

Prowadzenie: Anita Dranka

Klub Wilkowyje MCK
ul. Szkolna 94

Klub Wilkowyje MCK

Wstęp wolny

Zapisy: 32 227 26 22, 691 770 344
klub@mck.tychy.pl

16 18.00

SPOTKANIE

Nowe miasto. Nowe widzenie

spotkanie poświęcone
publikacji autorstwa Anny
Ryń, Bartosza Gaczyńskiego,
Pawła Grabarkę, Tomasza
Grzymały, Jakuba
Każmierczaka

Muzeum Miejskie w Tychach
pl. Wolności 1

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Prowadzenie: Ewelina Lasota

Zapisy: 887 450 212 (także SMSem)
g.oleksy@muzeum.tychy.pl

16 19.00

KABARET

Gościnnie

Piotr Bałtroczyk Starość nie jest dla mięczaków

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Agencja Artystyczna Start

80 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
kupbilecik.pl, biletyna.pl

17 18.00

SPOTKANIE

Świat
na wyciągnięcie ręki

Maroko. Brama do orientu

Opowiada: Piotr Kowalczyk

Miejska Biblioteka Publiczna
w Tychach
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach

Wstęp wolny

17 17.00

SPOTKANIE AUTORSKIE

Portrety literackie

Rafał Ryszka

Miejska Biblioteka Publiczna
w Tychach – Filia nr 3
ul. S. Batorego 9

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach

Wstęp wolny

17 18.00

WERNISAŻ

Paulina Niemczyk

Anatomia koloru

malarstwo

Miejska Galeria Sztuki OBOK
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Miejska Galeria Sztuki OBOK

Wstęp wolny

Wystawa potrwa do 21.04.2023

18 19.00

KONCERT

Next Wave

ElettroVoce

Agata Zubel – wokół
Cezary Duchnowski
– foteplan

Mediateka
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Aukso – Orkiestra Kameralna Miasta Tychy

20 zł, 30 zł

Bilety: ticketmaster.pl, Mediateka
(na godzinę przed koncertem)

18 20.00

KONCERT

Andrzej Zieliński

Andrzej Zieliński – wokół
gitara
Edyta Makulska – gitara
basowa
Roman Makulski – perkusja
Marcin Wielgat
– instr. klawiszowe

Art Music Club
ul. Oświęcimska 53

Art Music Club Tychy

30 zł

Bilety: do nabycia przez wiadomość
na profilu facebookowym AMC
lub na miejscu w dniu koncertu

19 16.00

SPEKTAKL

Gościnnie

Szlagiery kabaretu żydowskiego

Teatr Żydowski
w Warszawie i goście:

Gołda Tencer
Monika Chrzastowska
Ewa Dąbrowska
Sylvia Najah
Izabela Rzeszowska
Henryk Rajfer
Marek Węglarski
Wojciech Wiliński

Oprawa muzyczna:
Teresa Wrońska
– instr. klawiszowy
Marek Wroński – skrzypce
Dariusz Falana – klarnet

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Adria Art

90 zł, 140 zł

Bilety: kasa Teatru Małego

19 19.00

KONCERT

Ambasadorzy Rozrywki

Kamil Bednarek

trasa koncertowa
z muzyką klubową

Underground Pub
pl. W. Korfanteo 1

Underground Pub

99 zł, 119 zł

Bilety: goingapp.pl

20 8.30

SPEKTAKL

Waldemar Cichoń

Cukierku, Ty łobuzie

Teatr BELFEgoR
al. Niepodległości 32

Teatr BELFEgoR

30 zł

Kolejny spektakl:
20 marca, godz. 10.30
21 marca, godz. 10.30

Bilety: teatrbelregor.info

20 18.00

POKAZ FILMU

Andromeda - kino, jakie
znamy

Zdarzyło się (2021)

reż. Audrey Diwan

Pasaż Kultury Andromeda
pl. K.K. Baczyńskiego 2

Teatr Mały w Tychach

Wstęp wolny

20 19.00

POKAZ FILMU

Oscar Nominated
Shorts 2023

Krótkometrażowe filmy aktorskie

Irlandzkie pożegnanie (2022)
reż. Tom Berkeley Ross, Irlandia
White Irlandia Ivalu (2022)
reż. Anders Walter, Dania
Uczniaki (2022) reż. Alice
Rohrwacher, Włochy, USA
Nocna jazda (2020)
reż. Eirik Tveiten, Norwegia
Czerwona walizka (2022)
reż. Cyrus Nowshadi
Luksemburg

Klub Wilkowyje MCK
ul. Szkolna 94

Klub Wilkowyje MCK

Wstęp wolny

Zapisy: 32 227 26 22, 691 770 344
klub@mck.tychy.pl

21 9.30

SPOTKANIE

PRE: Planowanie, Realizacja, Eksploracja wystaw

spotkanie dla muzealników
i muzealniczek

Muzeum Miejskie w Tychach
pl. Wolności 1

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Zapisy: 887 450 212 (także SMSem)
g.oleksy@muzeum.tychy.pl

23 20.00

KONCERT

SIESTA w drodze

Fábia Rebordão

Browar Obwatelski
ul. Browarowa 21

Browar Obywatelski w Tychach

149 zł

Bilety: kasa Tichauer Art Gallery

Bilet na koncert uprawnia
do zwiedzania wystawy fotografii
Marcina Kydryńskiego

24 9.00

SPEKTAKL

Produkcja własna
Astrid Lindgren

Dzieci z Bullerbyn

reż. Anna Białon

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Teatr Mały w Tychach

15 zł

Pokazy dla szkół i grup
zorganizowanych:
anna.bialon@teatrmaly.tychy.pl

24 11.00

SPEKTAKL

Produkcja własna
Astrid Lindgren

Dzieci z Bullerbyn

reż. Anna Białon

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hłonda 1

Teatr Mały w Tychach

15 zł

Pokazy dla szkół i grup
zorganizowanych:
anna.bialon@teatrmaly.tychy.pl

24 17.00

SPOTKANIE AUTORSKIE

Portrety literackie

Łukasz Szuster

Miejska Biblioteka Publiczna
w Tychach – Filia nr 5
ul. J.H. Dąbrowskiego 5

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach

Wstęp wolny

24 19.00

KONCERT

Percival Schuttenbach

Mikołaj Rybacki – lutnia
długoszyjkowa, wokal
bouzuki
Katarzyna Bromirska
– lira bizantyjska, sopilka
flety, bodhrán, wokal

Underground Pub
pl. W. Korfanteo 1

Underground Pub

60 zł, 70 zł

Bilety: goingapp.pl

25 10.00

SZACHY

Otwarty Turniej Szachowy w Wilkowyjach

Prowadzenie i sędziowanie:
Kazimierz Stryjski

Klub Wilkowyje MCK
ul. Szkolna 94

Klub Wilkowyje MCK

Wstęp wolny

25 11.00

OPROWADZANIE

Poznaj Stadion Miejski i Tyską Galerię Sportu

Prowadzenie: Kamil Hajduk

Muzeum Miejskie w Tychach
pl. Wolności 1

Muzeum Miejskie w Tychach

Wstęp wolny

Zapisy: 515 717 430 (także SMSem)
k.hajduk@tgs.tychy.pl

25 11.00

WARSZTATY

Aukso4Kids

Emocje: złość

Mediateka
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Aukso – Orkiestra Kameralna Miasta Tychy

20 zł

Bilety: ticketmaster.pl, Mediateka
(na godzinę przed koncertem)

25 12.00

WARSZTATY

Zostawmy po sobie ślad

warsztaty
dla dzieci i młodzieży

Muzeum Miejskie w Tychach
pl. Wolności 1

Muzeum Miejskie w Tychach

10 zł

Prowadzenie: Natalia Sitko
i Agata Berger-Połomska

Zapisy: 887 450 212 (także SMSem)
n.sitko@muzeum.tychy.pl

25 19.00

KONCERT

Polish Sounds

Tymon Tymański

Tymon Tymański
– wokal, gitara
Marcin Gałazka – gitara
Tomasz Koper – perkusja
Michał Wandzilak
– instr. klawiszowe
w programie utwory
zespołu Republika

Mediateka
al. marsz. J. Piłsudskiego 16

Aukso – Orkiestra Kameralna Miasta Tychy

40 zł

Bilety: ticketmaster.pl, Mediateka
(na godzinę przed koncertem)

25 19.00

KONCERT

Jam Session

Prowadzenie: Marek Gruszka

Art Music Club
ul. Oświęcimska 53

Art Music Club

Wstęp wolny

27 18.00

SPEKTAKL

Międzynarodowy Dzień
Teatru

Astrid Lindgren

Dzieci z Bullerbyn

reż. Anna Białoń

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Teatr Mały w Tychach

25 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
teatrmaly-tychy.interticket.pl

27 19.00

SPOTKANIE

Spotkanie
z Podróżnikiem

Droga na Borneo

Opowiada: Piotr Mojżyszek

Klub Wilkowyje MCK
ul. Szkolna 94

Klub Wilkowyje MCK

Wstęp wolny

Zapisy: 32 227 26 22, 691 770 344
klub@mck.tychy.pl

29 19.00

KONCERT

Lipali

Tomasz Lipnicki – gitara
Łukasz Jeleniewski
– perkusja
Roman Bereźnicki – gitara
Adrian Kulik – wokal

Underground Pub
pl. W. Korfanteo 1

Underground Pub

60 zł, 70 zł

Bilety: goingapp.pl

29 19.00

KABARET

Gościnnie

Kabaret Moralnego Niepokoju 100 procent

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Artex Jachimowicz

100 zł, 110 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
biletyyna.pl, kupbilecik.pl

30 18.00

SPEKTAKL

Czwartek z teatrem dla
dzieci

Julian Tuwim

Wielka wypawa Pana Maluśkiewicza

reż. Marek Stawarz
O! Teatr, Jaworzno

Klub Wilkowyje MCK
ul. Szkolna 94

Klub Wilkowyje MCK

Wstęp wolny

Zapisy: 32 227 26 22, 691 770 344
klub@mck.tychy.pl

31 20.00

SPEKTAKL

Gościnnie

Rubinowe gody

reż. Krzysztof Kędziora

Teatr Mały w Tychach
ul. ks. kard. A. Hlonda 1

Agencja Kreatywna – Kamila Kędziora

100 zł, 120 zł

Bilety: kasa Teatru Małego
www.kupbilecik.pl

Tychy niezaistniałe

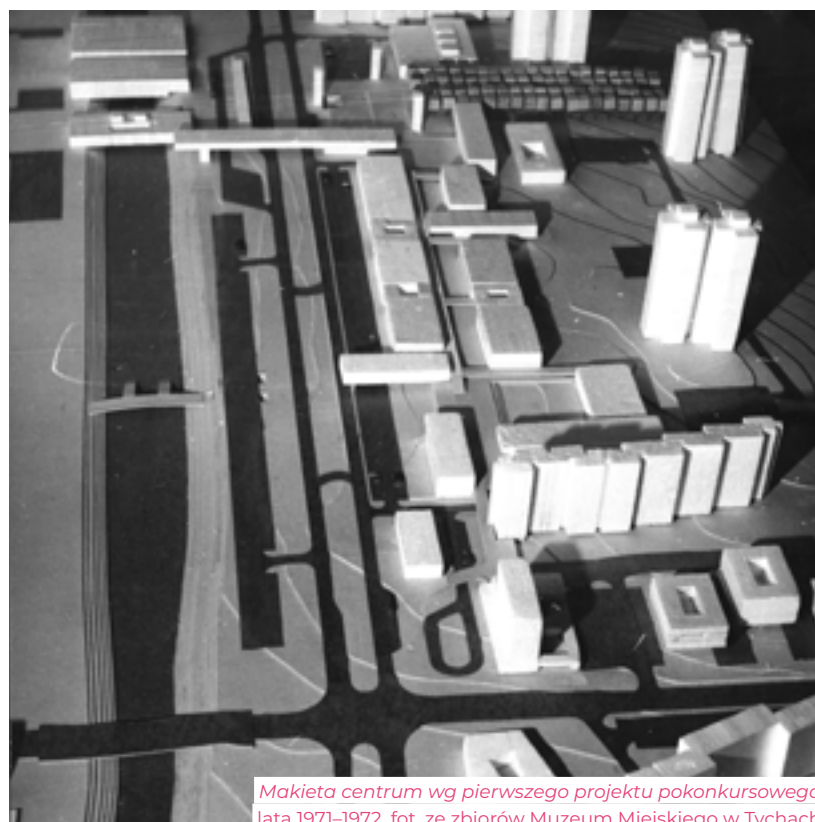
Centralny Ośrodek Handlowo-Usługowy w Tychach

TRZECIM OKIEM

Budowa miasta jest procesem niezwykle złożonym i uzależnionym od licznych czynników. Ich zmienność w czasie prowadzi niejednokrotnie do zmiany pierwotnych zamierzeń projektowych. Nie inaczej było w Tychach, których historia zapisana jest zarówno w przestrzeni miasta, jak i w ideach, które pozostały na rysunkach projektantów.

Spośród wszystkich niezaistniałych wizji architektonicznych z okresu wielkiej rozbudowy Tychów do najbardziej znaczących należą koncepcje Centralnego Ośrodka Handlowo-Usługowego, w skrócie określanego mianem centrum. Generalni projektanci miasta (Hanna Adamczewska-Wejchert i Kazimierz Wejchert) postanowili, że tyskie centrum usytuowane zostanie w sąsiedztwie wykopu linii kolejowej, w północnej części dzisiejszego osiedla N. Pod koniec lat 50. i w latach 60. opracowano pierwsze projekty studialne ośrodka, jednak trudna sytuacja gospodarcza kraju, jak i nacisk na budownictwo mieszkaniowe, odsuwały kwestię realizacji na dalszy plan. Czasowa zmiana tej sytuacji nadeszła wraz z początkiem lat 70. Ówczesne decyzje o lokalizacji w Tychach Fabryki Samochodów Małolitrażowych oraz o włączeniu w granice miasta terenów sąsiednich gmin na nowo pobudziły rozwój miasta i zarazem stworzyły warunki sprzyjające budowie centrum. Ze względu na znaczenie planowanej inwestycji w 1970 r. zorganizowano we współpracy ze Stowarzyszeniem Architektów Polskich konkurs mający na celu uzyskanie szerszego wachlarza możliwych rozwiązań projektowych. W oparciu o wnioski pokonkursowe oraz dotychczasowe prace studialne zespół biura projektowego Miastoprojekt Nowe Tychy (Hanna Adamczewska-Wejchert, Marek Dziekoński i Kazimierz Wejchert) przystąpił do opracowania projektu realizacyjnego.

Realizację centrum rozpoczęto w 1974 r. Pierwszy etap obejmował budowę zasadniczej części kompleksu handlowo-usługowego, położonego wzdłuż dzisiejszej al. Jana Pawła II. Jego program funkcjonalny zaplanowano na trzech poziomach. Sprzyjało temu ukształtowanie terenu z występującymi lokalnie znacznymi różnicami w poziomie gruntu. Pozwoliło ono również na korzystne rozdzielanie funkcji i stref ruchu: drogę transportu zaopatrzenia zaprojektowano na pierwszym poziomie i ukryto w tunelu, natomiast ponad nią znalazły się dwa poziomy z ciągami pieszymi, stanowiącymi dojścia do punktów handlowo-usługowych. Zabudowę zespołu miały tworzyć różnej wielkości pawilony usytuowane wzdłuż głównego ciągu pieszego, zakończonego w części zachodniej i wschodniej miejskimi placami. Na trzecim, najwyższym poziomie niektóre pawilony zamierzano połączyć ciągami tarasów, kładek oraz schodów, które komunikowały je z niższym pozo-

Makieta centrum wg pierwszego projektu pokonkursowego, lata 1971–1972, fot. ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Tychach

mem. Wszystkie te elementy miały wykreować złożoną wieloplanową przestrzeń publiczną o dużych walorach plastycznych. Projektowaną architekturę centrum wzbogacał charakterystyczny dla twórczości Marka Dziekońskiego detal plastyczny w postaci rzeźbiarsko kształtowanych betonowych faktur. W zespole planowano umieścić m.in.: dom towarowy, sklepy różnych branż, lokale gastronomiczne, pawilon wystawowy, salon samochodowy, przychodnię lekarską oraz hotel komunalny. Obiekty centrum przeznaczone do realizacji w pierwszym etapie zaprojektowano w oparciu o system lekkich elementów stalowych U-75/ZLS, który opracowano w Centralnym Biurze Badawczo-Projektowym Budownictwa Ogólnego w Warszawie. Kompleks centrum miał być funkcjonalnie i przestrzennie powiązany z budynkiem głównego dworca Tychy Miasto, który planowano zrealizować ponad wykopem kolejowym (połączenie za pośrednictwem przejść podziemnych i pasażów przerzuconych nad al. Jana Pawła II).

Pogarszająca się sytuacja gospodarcza kraju w latach 80. doprowadziła do zahamowania inwestycji. Ostatecznie zrealizowano ok. 1/3 planowanego założenia centrum, przy czym częściowo w stanie surowym. W kolejnych dekadach część pawilonów została przebudowana i zaadaptowana do nowych funkcji lub do dzisiaj pozostaje nieukończona. Jednocześnie przedłużające się zamrożenie budowy oraz zmiany trendów w architekturze dawały asumpt do stworzenia nowych rozwiązań projektowych dla niezabudowanych obszarów planowanego ośrodka. Do szczególnie interesujących należały koncepcje dotyczące wschodniej części centrum, usytuowanej w miejscu, w którym ośrodek przecinał się z zieloną osią (aleja piesza przechodząca przez miasto w kierunku północ-południe). Pod koniec lat 80. zaprojektowano tam okrągły plac z trzema wolnostojącymi pawilonami (kawiarnia, piwiarnia, lokal Cepelii), który otoczono zabudową mieszkaniową z usługami w parterach. Plac ten nazwano roboczo Słowiańskim, natomiast stojącym na jego płycie pawilonom nadano imiona: Lech, Czech i Rus. Z imionami legendarnych braci wiązała się również architektura pawilonów, która według projektantów nawiązywała w formie do historycznych nakryć głowy noszonych w Polsce, Czechach i Rusi. Podobnie jak i inne propozycje dla tego fragmentu centrum ta również nie doczekała się realizacji.

Wysiłki w kierunku ukończenia centrum miasta nie ustały po 1989 roku i również dziś – po wcześniejszych próbach – kontynuowane są na nowo.

Mateusz Miłoś
Muzeum Miejskie w Tychach

tbk

tyski bank kultury

Dla Tych utalentowanych!
Twój pomysł – nasze wsparcie.

nabór od 1-24 marca 2023

szczegóły i regulamin
na stronie **kultura.tychy.pl**

 MCKTychy

TYCHY ✓ DOBRE MIEJSCE

